Toelichting bij de publieke consultatie over de herziening van de IPCEI-mededeling

Deze notitie wil meer duidelijkheid bieden over het doel en de reikwijdte van het voorstel tot herziening van de IPCEI-mededeling, de mededeling van de Commissie over de criteria voor de beoordeling van de verenigbaarheid met de interne markt van staatssteun ter bevordering van de verwezenlijking van belangrijke projecten van gemeenschappelijk Europees belang. Deze notitie hoort bij de publieke consultatie over het ontwerp voor een herziene IPCEI-mededeling. De consultatieperiode loopt 8 weken.

Burgers, organisaties, ondernemingen en overheden wordt gevraagd hun standpunt te formuleren over het Commissievoorstel voor de herziene IPCEI-mededeling. Naast deze consultatie komt er ook een bijeenkomst om bij lidstaten feedback in te winnen over het ontwerp van IPCEI-mededeling.

Stakeholders wordt gevraagd hun opmerkingen elektronisch in te dienen en duidelijk te vermelden of hun reactie vertrouwelijk is. Zo ja, dan moet ook een niet-vertrouwelijke versie van de reactie worden verschaft. Die kan dan op de website van DG Concurrentie worden gepubliceerd. Alle contactgegevens vindt u op de pagina van de publieke consultatie.

1. Context

Belangrijke projecten van gemeenschappelijk Europees belang kunnen een aanzienlijke bijdrage leveren aan het behalen van strategische EU-doelstellingen. Dit komt met name door de positieve overloopeffecten van dit type projecten. Dergelijke projecten kunnen lidstaten en stakeholders uit de hele Unie samenbrengen om zo een antwoord te bieden voor aanzienlijk markt- of systeemfalen en grote maatschappelijke uitdagingen, waarvoor er anders geen oplossing zou komen.

De IPCEI-mededeling[1] is voor het eerst goedgekeurd in 2014. De Commissie legde daarin vast op welke voorwaarden staatssteun voor de uitvoering van belangrijke projecten van gemeenschappelijk Europees belang als verenigbaar met de interne markt op grond van artikel 107, lid 3, punt b), van het Verdrag kan worden beschouwd.

In 2019 heeft de Commissie een evaluatie van de IPCEI-mededeling opgezet in het kader van de fitness-check[2] van het pakket voor de modernisering van het staatssteunbeleid (SAM) van 2012. Doel daarvan was, na te gaan of deze regels nog steeds geschikt zijn voor het beoogde doel. De uitkomsten van die evaluatie lieten zien dat de regels in principe goed functioneerden, maar dat voor de volgende periode wel een aantal gerichte aanpassingen nodig was.

Op 11 december 2019 publiceerde de Commissie haar mededeling over de Europese Green Deal. Die zet het beleid uiteen dat van Europa tegen 2050 het eerste koolstofneutrale continent moet maken. Om de Europese Green Deal waar te maken, moeten alle sectoren hun bijdrage leveren.

Daarnaast is op 19 februari 2020 de Europese digitale strategie gepresenteerd. Die wil van de digitale transformatie een succes maken voor mensen en bedrijven. Tegelijk moet zij helpen om de EU-doelstellingen van een klimaatneutraal Europa tegen 2050 waar te maken.

De huidige staatssteunregels moeten ook op deze dubbele transitie – naar een groene en een digitale economie – worden afgestemd.

[1] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX:52014XC0620(01)
[2] https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_19_182

De IPCEI-mededeling zou tegen eind 2021 aflopen[3]. De goedkeuring van de nieuwe IPCEI-mededeling staat voor het tweede semester 2021 gepland.

2. Voorgestelde aanpassingen in de ontwerpversie van de IPCEI-mededeling

Als basis voor de herziening van de IPCEI-mededeling dienen vooral de uitkomsten, het bewijsmateriaal en de data die werden verzameld in het kader van de evaluatie van de IPCEI-mededeling. Daarbij ging het ook om een gerichte consultatie en de publieke consultatie over alle regels waarvoor een fitness-check wordt uitgevoerd[4]. Dit alles wordt aangevuld met de ervaring die de Commissie heeft opgedaan in concrete zaken, met name in drie besluiten over IPCEI-projecten op het gebied van onderzoek en ontwikkeling: een voor micro-elektronica (goedgekeurd in december 2018) en twee over de waardeketen van accu's (waarvan een goedgekeurd in december 2019 en een tweede in januari 2021). Daarnaast moet de betrokken mededeling worden geactualiseerd om rekening te houden met nieuwe belangrijke beleidsprioriteiten zoals de Green Deal en de digitale strategie.

Afgaande op de uitkomsten van de evaluatie kan de IPCEI-mededeling al bij al als geschikt voor het beoogde doel gelden. Met name bleek deze mededeling een geschikt instrument dat bijdraagt aan de opkomst van belangrijke grensoverschrijdende, geïntegreerde samenwerkingsprojecten rond strategische waardeketens, die het gemeenschappelijk Europees belang bevorderen.

Op dat punt lijkt de vervanging van de vroegere sectorale regels voor de beoordeling van belangrijke projecten van gemeenschappelijk Europees belang door specifieke en interdisciplinaire handvatten de beoogde doelstellingen te hebben waargemaakt: meer duidelijkheid bieden over de criteria om te bepalen welke projecten voor staatssteun in aanmerking komen en op welke voorwaarden die steun dan verenigbaar is, en de beoordeling van de Commissie beter voorspelbaar maken.

Meer concreet gaat het in het ontwerp van IPCEI-mededeling (die grotendeels ongewijzigd blijft ten opzichte van de mededeling van 2014) vooral om de herziening van de volgende punten.

<u>Openheid en inclusiviteit van belangrijke projecten van gemeenschappelijk Europees belang</u>

De bestaande voorwaarden om in aanmerking te komen (bv. een minimumaantal lidstaten wil een project als belangrijk project van gemeenschappelijk Europees belang kunnen gelden) en de positieve indicatoren (bv. openheid van het betrokken project) blijken onvoldoende garanties te bieden dat dit type projecten volledig open en inclusief wordt vormgegeven.

Daarom lijkt het beter om het minimumaantal deelnemende lidstaten te verhogen, maar wel de mogelijkheid te behouden dat minder lidstaten deelnemen wanneer dit door de aard van het project te verantwoorden valt. Ook zal worden gevraagd dat alle belangstellende lidstaten een oprechte kans moeten krijgen om deel te nemen aan een belangrijk project van gemeenschappelijk Europees belang dat zich aftekent (zie de punten 17 en 18 van het ontwerp van IPCEI-mededeling).

<u>De rol van het mkb</u>

[3] https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1247
[4] https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/2044-Fitness-check-of-2012-State-aid-modernisation-package-railways-guidelines-and-short-term-export-credit-insurance/public-consultation

Hoewel diverse mkb-bedrijven betrokken waren bij de drie geïntegreerde belangrijke O&O&I-projecten van gemeenschappelijk Europees belang die sinds 2014 zijn goedgekeurd, komt de specifieke situatie van het mkb als dusdanig niet aan bod in de regels van de IPCEI-mededeling.

Gezien de bijzondere rol van het mkb in de EU-economie, is het belangrijk dat mkb-bedrijven kunnen deelnemen aan belangrijke projecten van gemeenschappelijk Europees belang en daarbij baat vinden. Daarbij komt dat bij kleinere steunbedragen – voor bijvoorbeeld mkb-bedrijven – in beginsel het risico kleiner is dat de mededinging daardoor buitensporig wordt verstoord. Daarom moet het beginsel van een evenredige beoordeling expliciet worden gemaakt (zie punt 5 van het ontwerp van IPCEI-mededeling).

Daarnaast moeten grote ondernemingen ook worden aangemoedigd om mkb-bedrijven uit diverse lidstaten als partners bij belangrijke projecten van gemeenschappelijk Europees belang te betrekken. Zo kan het mkb steeds meer zijn voordeel doen met dit soort projecten (zie punt 22, d), van het ontwerp van IPCEI-mededeling).

Actualisering in het licht van de huidige EU-prioriteiten en -strategieën

In de huidige IPCEI-mededeling zijn recente ontwikkelingen in het EU-beleid, en met name de Europese Green Deal, de digitale strategie en de industriële/kmo-strategie, onvoldoende terug te vinden.

Daarom was het nodig om verwijzingen naar recentere initiatieven op dat punt in te voegen (zie de punten 4, 5 en 15 van het ontwerp van IPCEI-mededeling).

Voorts moet ook uitdrukkelijk de mogelijkheid worden erkend om grote grensoverschrijdende projecten op het gebied van zorg of digitalisering die van groot belang zijn voor de betrokken strategieën, te toetsen aan de IPCEI-mededeling (zie punt 26 van het ontwerp van IPCEI-mededeling).

Voorkomen dat steun aan belangrijke projecten van gemeenschappelijk Europees belang negatief uitwerkt en de proportionaliteit van steun borgen

Het Europese karakter van belangrijke projecten van gemeenschappelijk Europees belang moet verder worden versterkt en de consistentie met het EU-cohesiebeleid moet worden geborgd. Daarom moeten er specifieke bepalingen komen voor de vraag hoe om te gaan met de verplaatsing van activiteiten (zie punt 49 van het ontwerp van IPCEI-mededeling).

Om verder te borgen dat steun evenredig blijft wanneer begunstigden van de steun dankzij het gesteunde project extra netto-inkomsten boeken, moet er een expliciete bepaling komen dat de Commissie kan eisen dat er passende terugvorderingsmechanismen worden uitgewerkt (zie punt 37 van het ontwerp van IPCEI-mededeling). Ook moet worden geëist dat de cofinanciering door de begunstigde significant moet zijn (zie punt 20 van het ontwerp van IPCEI-mededeling).

Andere verduidelijkingen en actualiseringen

Rekening houdende met de verzoeken om verduidelijking die tijdens de consultaties naar aanleiding van de fitness-check zijn geformuleerd, en in het licht van de ervaring met concrete zaken, zouden sommige bepalingen van de IPCEI-mededeling best worden geactualiseerd, licht herzien of geherstructureerd. Daarbij gaat het met name om: de definitie van “geïntegreerd project” (zie punt 13 van het ontwerp van IPCEI-mededeling); de vraag of er sprake is van markt- of systeemfalen of maatschappelijke uitdagingen (zie punt 16 van het ontwerp van IPCEI-mededeling); de definitie van “eerste industriële toepassing” (zie punt 25 van het ontwerp van IPCEI-mededeling); de beoordeling

van nulscenario's (zie punt 32 van het ontwerp van IPCEI-mededeling); de cumuleringsvoorwaarden (zie punt 36 van het ontwerp van IPCEI-mededeling); de transparantievereisten (zie de punten 50 en 51 van het ontwerp van IPCEI-mededeling).